

ITE

LAPISSA

TERVETULO A ITE-LAPPIIN!

ITE -taide eli itseoppineiden tekijöiden nykyaikainen taide ”löydettiin” reilu vuosikymmen sitten. Oivaltamisen ilo, huumori, arkielämästä kumpuava luovuus ja ilmaisen rehellinen suoruus puhuttelivat ja ovat puhutelleet siitä lähtien, niin kotimaassa kuin maailmalla.

ITE-taiteilijat näyttävät, mitä on todellinen luova vapaus ostetun ja opetellun jäljitelmän sijaan. He eivät kaipaa kursseja, suunnitelmia, aikatauluja, sisustuslehtiä, käyttöohjeita, toisten hyväksyntää eivätkä tuhansia euroja tehdäkseen elinpiirinsä näköiseksi.

Nykytavoista he poikkeavat siinäkin, etteivät juuri tyrkytä itseään. Blogatkoot toiset. Niinpä heitä täytyy jopa etsiä. Tätä työtä on tehty Maaseudun Sivistysliiton maakunnittaisissa kartoitus- ja esittelyhankkeissa jo muutaman vuoden ajan.

Vuoden 2013 loppuun kestävä *ITE Lapissa* -hanke nostaa nyt esiin Lapin ITE-taiteen, jonka helmet esitellään vuosina 2012 ja 2013 Aineen taidemuseossa Torniossa, Rovaniemen Korundissa ja Inarin Siidassa. Päänäyttelyjen lisäksi eri puolilla Lappia järjestetään monenlaisia tapahtumia, joissa kävijät pääsevät kaivamaan omaakin luovuuttaan esiin. Alkukesästä 2013 julkaistaan myös maakunnan ITE-taidetta esittelevä kirja.

ITE-taide kiinnostaa yleisöä kuten Lappikin. ITE-taiteen ilosammioista riittää ammennettavaa niin paikalliselle asukkaalle kuin matkailijalle. Hankkeessa kartoitetaan myös ITE-taiteen antamia lisämahdollisuuksia alueen matkailuelinkeinolle.

Ja uusia vinkkejä ITE-taiteilijan määritelmään mahdollisesti sopivista tekijöistä otetaan ilolla vastaan koko hankkeen ajan! 🌸

ITE Lapissa -hankkeen toteuttaa ja tämän julkaisun sisällöstä vastaa Maaseudun Sivistysliitto. Hanketta rahoittaa Lapin ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämishelmasta 2007–2013.

Etukannen teos: Mirjami Rautio,
Kuva: Veli Granö.

Teos: Timo Vattulainen.
Kuva: Veli Granö.

BURESBOAHTIN ITE-LAPPII!

ITE-dáidda dahjege iešoahppan dahkkiid dáláálbmotdáidda "gávdnojuvvui" nuppelot jagi dássái. Fuobmáma illu, leaikkastallan, beaivválaš eallimis bohciideaddji kreatiivvalašvuota ja ovdanbuktima rehálaš njuolgatvuota giddejedje dalle ja giddejít ainge fuopmášumi sihke Suomas ja olgoriikkain.

Jagi 2013 lohppii bisti *ITE Lappis* -fidnu lea čalmmustahttimin Lappi ITE-dáidaga, man bearralat leat ovdan jagiid 2012 ja 2013 Aine dáiddamuseas Durdnosis, Roavvenjárgga Korundis ja Anára Siiddas. Válđočájáhusaid lassin miehtá Lappi lágiduvojít mánggalágan dáhpáhusat, main gallestallit besset bolttastit bajás maiddái iežaset kreatiivvalašvuoda. Álgogeasis 2013 almmustuhttojuvvo maiddái girji, mas ovdanbuktojuvvo eanagotti ITE-dáidda.

Dán bládis don deaividat muhtun ITE-dáiddáriid: Mirjami Rautio čuoldinduojit (r. 4) muitalit šerres ivnniideasetguin muitalusaid Lappi birra. Son lea ieš smiehtadan iežas čuoldinteknihka. Badjedurdnoslaš Urho Kangas (r. 6) lea oaidnigohtán báhkiin maiddái sierralágan sivdnádušfiguvrraid, seammás go báhkit leat oalát deavdán sihke su miela ja dálu. Risto Kasvinen Pelkosenniemis (r. 11) lea ee. dahkan iežas láđus bearraša muittuid govvideaddji istallašuvnna bearraša boares biktasiid vuodul. Posiolaš Hilma Luokkanen (r. 14) lea vurken gáfadis soadiáiggi dáhpáhusaid soames sárgáin tevdnestuvvon sárgumiiddásis, main tekniikka ovttageardánvuota čiehká sisas gamolaš visuálalaš drámáipmárdusa.

ITE-dáiddarat eai doala stuorra jiena alldiset, ja nuba sin šaddá njulgestaga ohcat. Dieđut ja cavgileamit vejolaš ITE-dáiddára meroštallamii heivvolaš dahkkiin vuostáiváldojuvojít oppa dán fitnu áigge – nu suopmelaš go sámi dahkkiinge! 🌸

WELCOME TO ITE LAPLAND!

Contemporary folk art produced by Finnish self-taught artists was "discovered" about ten years ago. It was called ITE art, short for *Itse Tehty Elämä*, or 'Self-made life'. The title describes the hands-on spirit of contemporary folk art and the fact that this is not merely an artistic hobby but a world view and a way of changing one's life.

The joy of discovery, humour and creativity that has its roots in the everyday and the sincere candour of the expression evident in ITE art have delighted viewers both in Finland and overseas.

The *ITE Lapissa* (ITE in Lapland) project will showcase ITE art made in the Lapland region during 2012 and 2013. The main exhibitions will be held at the Aine Art Museum in Tornio, Rovaniemi Art Museum and at the Sámi Museum Siida in Inari. In addition, there will be numerous events in the region, and a book about ITE art in Lapland will be published.

Some of the artists showcased include the following: Mirjami Rautio's embroidery (p. 4) tells Lapland's stories in their flaming colours. She has developed the technique herself. Gnarl products are popular in Finland but Urho Kangas (p. 6) of Tornio started seeing creatures in these ornaments created by nature; gnarls have completely taken over his mind as well as his house. Risto Kasvinen (p. 11) is from Pelkosenniemi. Among his work is a barn that he has turned into an installation where old clothes, once worn by members of his family, depict the family's past. Hilma Luokkanen (p. 14) from Posio describes the horrors of war in her minimalist drawings, where the simple technique hides an innate sense of visual drama. 🌸

MIRJAMI RAUTIO

Kirjotut kertomukset

teksti MINNA HAVERI

Kemiläinen Mirjami Rautio maalaa langalla omintakeisia ITE-kirjontoja, teoksia, joissa väreilee Lapin taika ja itämainen eksootiikka. Hänen käsityöintonsa ja -taitonsa lienee verenperimää, sillä suvussa käsitöitä ja taidetta on tehty aina, vaikka voimakas uskonnollisuus on saattanut kahlita ilmaisun vapautta.

Varsinaisen kirjontakimmokkeen Mirjami sai vajaan parikymmentä vuotta sitten jouduttuaan eläkkeelle rakennusalalta, missä hän toimi myös luottamustehtävissä. Hän kertoo kokeneensa suorastaan pakokauhua yhtäkkisen toimettomuuden edessä. Tätä tyhjyyttä täyttämään hänen elämänsä astui kauneus käsityön muodossa. Nykyisellään ITE-kirjonnat tar-

Kuva: Jaakko Heikkilä.

Kuva: Veli Granö.

joavat yksinelävälle ajankulua ja mielenvirkeyttä sekä puheenaiheita sisarusten ja tuttavien vieraillessa.

Suurin osa Mirjamin laajasta kirjontatuotannosta on kookkaita seinävaatteita, mutta hän on kirjonut myös lakkeja ja tumppuja sekä villisti koristeltuja pilkkivöitä itselleen ja sisaruksilleen.

Mirjamin taide kertoo tarinoita. Kirjontoihin on talletettu elämän suuret ja pienet ilot ja surut. Usein Mirjami kuvaa teoksissaan kertomuksia, jotka hän sijoittaa Lapin-retkiltä ja Tunisian-matkoilta tuttuihin maisemiin. Näiden luovien ja kertovien teosten lisäksi hän on tehnyt versioita venäläisten ja virolaisten käsityömallien innoittamana, ikään kuin taitojaan testatakseen.

Kirjontatekniikkansa Mirjami on kehittänyt itse. Hän luo pintoja ja kuvioita kirjomalla tiheästi eripituisia ja erinäköisiä pistoja rinnakkain ja päällekkäin. Tunnusomaista Mirjamin reheville vapaakirjonnoille ovat hehkuvat värit sekä niiden voimakkaat rinnastukset. Räiskyvän väripaletin salaisuus piilee vuosien varrella Tunisian-matkoilta hankituissa silkkivillavarastoissa. Sieltä ovat peräisin syvät sävyt, jollaisia ei helposti Suomesta löydä. Teosten pohjakangas puolestaan on usein ratkottu kirpputorilta tarkoitusta varten hankituista villakangastakeista. Matkoilla inspiraation yllättäessä ITE-taiteilijan oma hame tai puserokin on saattanut päätyä pohjakankaaksi. ✨

teksti **ERKKI PIRTOLA**
kuvat **JAAKKO HEIKKILÄ**

URHO KANGAS

Urho Kangas on tehnyt Ylitornion Mellajärvelle kotitaloonsa Pahka-Ateljeen. Pihapiirissä jo pahkat uhkuvat, ja ulkopirtissä on Suomen pienin kotiseutumuseo. Kauniilla niemenharjalla sijaitseva moderni hirsitalo on täpötäynnä mitä ihmeellisimpiä luonnonlöytöjä ja niistä tehtyjä kuvaelmia. Ovensuussa ottaa vastaan pahkanaamainen väänkö-ukko, joka on tehty kiemuraisista oksista. Uljaita pahkatuoleja ja kaappeja on runsain mitoin, mutta rakkain aihe tuntuu olevan lintu.

Kangas esittelee teoksia värikkäästi ja arvuuttaa katsojille oksantyingistä, juurakoista ja pahkoista tehtyjä fantasia lintujensa lajityyppejä. Eräskin selvisi Urhon värikkästä kuvailusta suokukoksi, erikoiseksi kahlaajaksi, joka on valitettavasti kadonnut paikkakunnalta. Jotkut muodostavat kuva-arvoituksia. Katsojathan voivat nähdä mitä erilaisimpia otuksia ja tapahtumia näissä äkkiväärissä teoksissa, jotka luonto ja taiteilija ovat tehneet yhdessä.

Erästä kiehkuraisesta koivunpahkasta on syntynyt mitä ilmeikkäin villakoira vain hiukan tyyllittelemällä luonnon muotoa. Sylipahkis on saanut kaulalleen veikeän helminauhan. Toisesta jämäkkäämmästä pahkurasta on syntynyt bulldoggi luonnollisella virneellä nahkaremmi pantanaan.

Sadan kilometrin säteellä kotipaikastaan on Kangas etsinyt jättimäisiä pahkojaan yksityisistä ja valtion metsistä. Joskus pahkat ovat juurakossa kuten raidalla,

jonka laatua Kangas kehuu. Jättipahkan työstäminen vaikkapa kaapiksi on vaativaa työtä. Kankaan teokset ovat kaikki ainutkertaisia luomuksia, eikä hän myy niitä, mutta mielellään antaa opetusta niiden tekemisessä.

Huoneen perällä on fantastinen peili, jonka pahkakehys muistuttaa koralliriutta. Hauskutusta löytyy Tenttu-Hermannista, jonka pahkapärstä on ufokunnossa, ja hänen vaimonsa Hilma vartioi kaapin päällä. Taiteilija on pelastanut Hermannin pulasta nerokkaalla keksinnöllä; puinen vipuvarsi heittää pullon salaa saataville.

Kankaan teoksissa kansanhuumori kukkii erinomaisen taiteellisessa muotoilussa. Lattialla ryömiä valtaisa ”nykytaiteellinen” monijalkainen, jonka madonruumis on tehty oikukkaasti itsensä ympäri kasvaneesta rungosta. Kangas kävelee ympäri puugalleriaansa ryhmäisen komea leppäkeppi valtikkanaan. Kankaalla on erinomainen Laurinsilmä havaita ”oksa väärää”. Tässä pirtissä tuntuu kiteytyvän Lapin puun henki. 🍄

teksti MINNA HAVERI

Seppo Törmänen, Rovaniemi. Kuva: Veli Granö.

TEKEVÄT KÄDET,

Eija Hyötylä, Kittilä. Kuva: Jaakko Heikkilä.

Perinteisessä suomalaisessa kansantaitteessa hyödyllisyys ja kauneus ovat aina kulkeneet käsi kädessä. Nykykansantaitelijat, ITE-taiteilijat, eivät kuitenkaan tee hyödyllisiä esineitä, vaan taideteoksia, sillä nykykansantaitteessa näyttävyyden on korvannut käytettävyyden. ITE-taiteilijoilla on tekevien käsien lisäksi keksivä mieli.

ITE-taide on itseoppineiden nykykansantaitelijoiden ilmaisua, kansan taidetta kansalle. ITE-taiteilijat ovat taidemaailman kahleista vapaita oman tiensä kulkijoita, jotka ovat ottaneet usein koko elinympäristönsä ja elämäntapansa taiteensa näyttämöksi.

ITE-taide on toisaalta yksilöllisen luovuuden ja henkilökohtaisen taidekäsityksen julistusta, toisaalta se heijastaa suomalaisen kulttuurin keskeisiä arvoja ja kansan perusmentaliteettia. Vielä muutamia vuosikymmeniä sitten oli varsinkin syrjäseuduilla tavallista, että monet työ- ja tarvekaluista valmistettiin käsityönä, ja koneiden korjauksessa ja rakennusten kunnostuksessa ihmiset

KEKSIVÄ MIELI

turvautuivat omaan ongelmanratkaisukykyynsä.

Tällainen kätevyys ja arkinen luovuus ovat ITE-taiteen ominaispiirteitä. Aiheet kumpuavat tekijöidensä omasta kokemusmaailmasta, ja materiaaliksi kelpaa se, mitä lähiympäristöllä on tarjota. Monien ITE-taiteilijoiden tavoitteena on tehdä aikaa ja vaivaa säästämättä jostain halvasta tai arvottomasta hienoa ja arvokasta.

Suomalaisen ITE-taiteen esittelyissä on päähuomio on keskittynyt veistotekniikoihin ja niiden avulla synnytettyihin näyttäviin pihataidekokonaisuuksiin. Tavallisimpia veistotekniikoita ovat puu- ja betoniveisto sekä erilaiset kierrätys- ja luonnonmateriaalikoosteet. ITE-taiteessa sekä ilmaisu että tekniikka ovat itseopittuja. Perustekniikka on taidekoulujen sijaan opittu kotoisissa askareissa tai ansiotyössä, minkä jälkeen tekijä on kehitellyt ja soveltanut tekniikkaa omia taiteellisia tarpeitaan palvelemaan.

ITE-taiteilijoille on tyypillistä tutkia ja testata käytettävissä olevien materiaalien rajoja ja ilmaisullisia

ominaisuuksia. He eivät juurikaan asioi taidetarvike-liikkeissä. Tavallisesti tarvittavat materiaalit löytyvät omasta elinpiiristä, kuten romu-, jäte- ja luonnonmateriaalit, tai ovat muutoin suhteellisen helposti hankittavia ja edullisia, kuten puu sekä rautakauppaominaisuuksia. ITE-taitee onkin usein tekotavaltaan ekonomista. Kun ammattitaiteilija miettii, mitä tarvitsee ideansa toteuttamiseen, ITE-taiteilija joutuu pohtimaan, mitä hänellä on käytettävissään ja miten siitä voi tehdä teoksen.

ITE-ilmaisun keskeisenä pyrkimyksenä on esittävyys sekä toimiva toteutus, usein myös kauneus. Vaikeat tekniikat, haastavat materiaalit ja hankalat olosuhteet vaativat kuitenkin pelkistämistä ja tekevät tyylistä usein ”raa’an” omaleimaista.

ITE-taiteilijat tekevät taidettaan arjen ja ympäristön ehdoilla, mutta samalla muokkaavat elämäänsä ja asuinympäristöään taiteen avulla. ITE-taitee kertoo elämäkokoista ja tekijänsä näköistä tarinaa. Teostuotanto muodostaa kuvauksen yhden ihmisen maailman-

Mauri Matala, Simo. Kuva: Veli Granö.

kuvasta, arvoista ja taidekäsitteistä. Omakohtaisuudessaan ITE-taiteen sanoma ei ole samaan tapaan avoin ja muuntuva kuin ammattimaisen nykytaiteen viesti.

Itseä askarruttavat asiat voivat selkiytyä puuhun veistettynä tai betoniin valettuna. ITE-teokset ovat minän peilejä, jotka heijastavat tekijänsä mielipiteitä ja taitoja. Teokset voivat taltioida mennyttä maaseutuelämää ja historiallisia tapahtumia, ottaa kantaa päivänpolitiikkaan ja yhteiskunnallisiin asioihin tai yhtä hyvin kuvittaa satuja ja vaikka iskelmäyriikoita. Metsäneläimet ovat kestoosusikkejä, ja ihmishahmoiset veistokset esittävät usein julkisuuden henkilöitä. Aiheiden ja lähestymistapojen kirjo on laaja.

ITE-taide on nimensä mukaisesti ”itse tehdyn

elämän” taidetta. ITE-teokset ovat osoitus paitsi tekijöidensä taiteellisista kyvyistä ja kätevydestä, myös taidosta elää hyvää elämää. Taiteen tekeminen on ITE-taiteilijoille elämäntapa ja keino, jonka avulla he voivat aktiivisesti vaikuttaa elämänsä laatuun. Taiteen tekeminen tuottaa iloa ja mielihyvää, tarjoaa ajanvietettä ja antaa ilmaisukanavan, keinon tulla nähdyksi ja syyn tuntea itsensä taitavaksi ja tarpeelliseksi. Eläköityväle ITE-taiteesta voi muodostua vanhuusvuosien elämänsisältö, työikäiselle se voi tarjota pakoreitin arjen kiireistä tai turruttavasta jokapäiväisyydestä salaisten toiveiden ja mielikuvituksen maailmaan. Mikä parasta, ITE-taiteilijuudesta ei tarvitse koskaan jäädä työttömäksi tai eläkkeelle. 🐞

teksti ANNA-MAIJA SALONEN

pään kääntäjä

Kuva: Eina Vuorimies

RISTO KASVINEN

Pihatien risteyksessä on yllättäen lato, jonka seinähirsien väliin on aseteltu vaatekappaleita vieri viereen. Paitoja, housuja, hameita, trikoisia alushousuja, aluspaitoja. Tuulitakkeja, toppatakkeja. Sitä tuttua vaaleansinistä, jotkut haalistuneitakin, erilaisia kirjavia, siellä täällä harkitusti heleämpää punaista, violetta, keltaista. Vaatteet täyttävät ladon seinustaa ja osaa sisätilasta. Tuiki tavallisia, eri vuosikymmeniltä olevia ja aikanaan jokapäiväisessä käytössä olleita vaatteita. Niitä ovat käyttäneet ihmiset, jotka ovat kuuluneet pelkosenniemeläisen Risto Kasvisen elämään.

Vaatteethan jäävät tavallisesti ullakoille, kun ihmiset muuttavat pois kuka minkin asian perässä. Vaate säilyttää muiston hänestä, joka sitä on kerran käyttänyt. Näitä jälkeen jätettyjä, vanhasta kotitalostaan löytämiään vaatteita Kasvinen on käyttänyt teoksessaan *Troijan hevonen*. Hän nimesi työn siten, koska hirsikehikko näytti jossakin vaiheessa naapureidenkin silmissä hevosen selältä; varsinkin aamulla ja illalla varjot loivat siihen hevosen näköä. Taiteilijan otteessa perin tavalliset käyttövaatteet ovat saaneet aivan uusia merkityksiä ja ulottuvuuksia. Vähintään voisi kysyä, millainen armeija on kätkeytynyt tämän hevosen kupeisiin, kuten

tarinassa Troijan hevosesta?

Kirvesmiehenäkin työskennellyt ja kädentaitoja hallitseva Kasvinen on mieltynyt tilateoksiin ja on toteuttanut niitä vuosien kuluessa useita. *Troijan hevosen* ohella suurimpia, ulos toteutettuja teoksia ovat tien varressa olevat puunrungoista koottu *Surun veräjä* ja romuraudasta tehty *Rautatie*. Kasvisen mukaan jälkimmäisestä on saatu hyvä maksu: Kun autoilijan pää kerran kääntyi, se riitti!

Vanhan kotitalon asumattomat huonetilat ja ulko-varaston huoneet ovat tarjonneet oivalliset puitteet tilateoksille. Seiniä peittävät kouluaikaiset piirustukset ja erilaiset kuvat, joihin liittyy kommentoivia, suosarukaisia tekstejä. Kirjoittaminen onkin ollut ja on edelleen tärkeä osa Kasvisen elämää, jopa siinä määrin, että hän sanoo kirjoittavansa joka päivä. Sanat auttavat siinä mihin muu taideilmaisuus ei yllä.

Taulujen maalaaminen on ollut muutaman vuoden syrjässä, sillä edellisestä viidensadan taulun kokoelmas-ta tuli komea nuotio vuoden 2005 tienoilla. Onneksi tauluista on valokuvia tallella.

Tuntuu liian laimealta sanoa, että jotkut Riston teokset ovat kantaaottavia, kuten esimerkiksi *Vapaa Vuotos* tai *Suuret ikäluokat 60 vuotta*, koska kaikki työt ovat tavalla tai toisella kannanottoja johonkin. Nekin kaikkein henkilökohtaisimmat. 🍷

teksti RIITTA KUUSIKKO

ENNEN ITEÄ

ANDREAS JA VALTO

Kuva: Andreas Alariesto.

ITE-taiteessa on yleensä kyse taiteen tekemisestä lähinnä omaksi iloksi. Taide tehdään kokeilemisen innosta ja luovuuden palosta. Tyypillistä on itseoppineisuus ja ilmaisun omaperäisyys. Se on tuhattaitureiden taidetta.

Näihin määritelmiin sopivat myös pohjoisen edesmenneet kuuluisuudet Andreas Alariesto ja Valto Pernu. Heidän kohdallaan ei kuitenkaan puhuttu ITE-taiteesta, koska termiä ei tuolloin vielä ollut. Silti heidän ilmaisunsa on ITE-taiteelle tyypillistä ”tahatonta naivismia”. Molemmat pyrkivät realistiseen ilmaisuun. Molemmat antautuivat taiteelle odottamatta suuria huomionosoituksia.

Kuva: Jukka Suvilehto.

Monitaitoinen Andreas Alariesto (1900–89) oli itseoppinut taiteilija, tarinankertoja ja perinteen tallentaja Sompion Lapista. Hänet tunnetaan maalauksistaan, mutta hänen tuotantoonsa kuuluu maalausten lisäksi paljon muitakin: valokuvia, tarinoita, postikortteja, veistoksia, pienoismalleja ja lauluja, joista hän jopa julkaisi laulukirjan omakustanteena.

Lisäksi hän teki matkamuuistoja ja koruja, veisteli eläimiä sekä rakenteli maisemaan tilannekuvia, joita hän kuvasi lasinegatiiveille. Yksi niistä kuvaa karhunmetsästäjän ja karhun hurjaa taistelua. Karhu pentuineen on maalattu lastulevyille, ja taiteilija itse esittää metsästäjää. Alariesto teki siveltimensäkin itse muun muassa ystävänsä hiuksista. Siveltimenvarsina hän käytti vanhojen sateenvarjojen metalliputkia ja polkupyöränpinnoja.

Alarieston pienoismalleissa näkyy kekseliäisyys ja materiaalien tuntemus. Hän käytti suvereenisti kangasta, metallia, puuta, muovia ja muita tilanteeseen sopivia materiaaleja. Materiaalien moninaisuudesta huolimatta lopputulos on harmoninen ja ”luonnollisen oloinen”. Pienoismallissa pihapiirin touhut esittäytyvät katsojalle elävinä ja tapahtumarikkaina. Pienoismallit ovat mitä suurimmassa määrin kätevyteen ja käsityötaitoihin perustuvaa kansanomaista kuvataidetta.

Valto Pernu (1909–85) tunnetaan ennen kaikkea valokuvaajana hienoista kuvistaan, joista vanhimmat

ovat 1920-luvulta. Monet muistavat Pernun legendaarisen kuvausteltan Lemmenjoki-kulisseineen Rovaniemen torilla. Hän ja kuvausteltta olivat torin keskipiste 1950-luvulta 1980-luvulle, puheenaihe ja nähtävyys. Teltta rekvisiittoineen on nykyään nähtävillä Lapin maakuntamuseon näyttelyssä Arktikumissa.

Pernu aloitti maalaamisen 1970-luvulla suhteellisen iäkkäänä. Hän arvosti maalauksiaan jopa enemmän kuin valokuviaan. Kerrotaan maalaamisen saaneen alkunsa, kun Pernu visuna miehenä mietti haurastuneelle telttakankaalle hyötykäyttöä. Hänen käyttämänsä materiaalit olivat vaatimattomat; maalausten pohjana oli kangasta, kerniliinaa, pahvia tms. Väreiksi kelpasivat monenlaiset maalit. Maalauksissa on huomattavissa niin sanotun toritaiteen voimakkaat, toisinaan jopa räikeät värit.

Maalausten keskeisinä teemoina ovat Lapin maisemat sekä ihmiset ja eläimet maisemassa. Lapin keskiyön aurinko, revontulet ja kaamos näyttäytyvät Pernun maalauksissa. Myös arktiset maisemat ovat innoittaneet Pernua. *Äitin rakkaus* -maalauksessa jäälohkareella asteleva jääkarhuemo huolehtii hellästi kahdesta poikastaan. Mielenkiintoinen osa hänen tuotantoaan ovat kantaottavat maalaukset, kuten luonnonsuojeluaiheet tai viinan kiroista kertova *Rovaniemen markkinat*, jossa kirveet ja puukot tanssivat samaa tahtia viinapullon kanssa. 🍷

teksti ERKKI PIRTOLA kuvat PETRI UUTELA

Hilman muistosten kuvajaiset

HILMA LUOKKANEN

Hilma Luokkanen asuu Posion Nauman-
niemellä kotitilansa maalaistalomiljöössä
luonnonkauniissa maisemassa. Hän ylläpi-
tää tilaa kotimuseona. Päärakennuksen oven päällä on
vuosiluku 1865. Hirsitalot ovat hyvässä kunnossa ja
päärakennus museoitu vanhan elämän tyyliin.

Seinillä on Hilman piirroksia ja maalauksia, joissa
hän muistelee rikasta elämänsä, jonka hän on viet-
tänyt tällä paikalla muun muassa sota-ajalla. Hän on
maalannut kotipaikkansa lintuperspektiivistä. ”Mie

maalaan miten oli. Talot asutettiin järvien rannoille.
Sitte katottiin sellaista nientä, missä ei hallaa oisinni.”

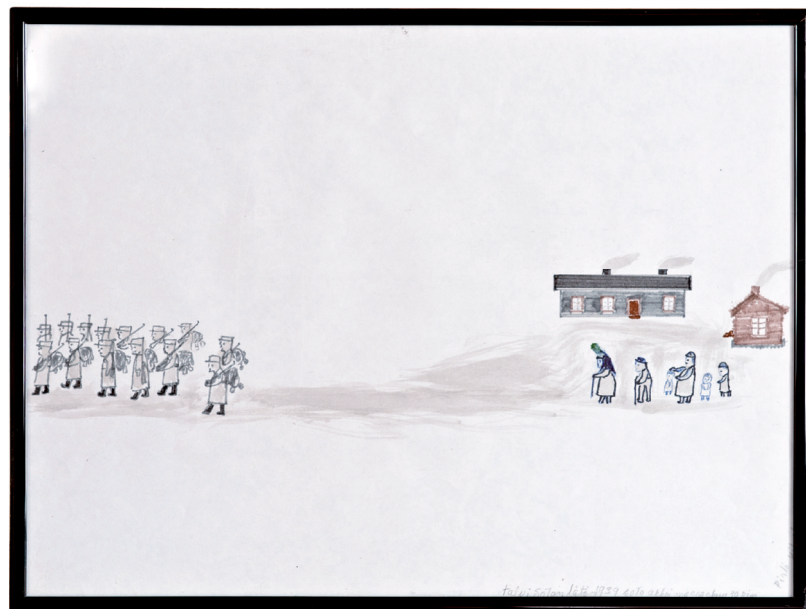
Eräässä kollaasissa on valtion ostokortteja muistut-
tamassa pula-ajasta. Evakkojoukko karjoineen matkalla
vuonna 1944 on piirretty vaikuttavan luonteikkaasti.
Nopeasti hahmotellut henkilöt ja lampaat ovat hyvin
eläviä ja tunnistettavia. Itse keksitty maalaustekniikka
luo maisemaan ilmavuutta ja Lapin tilan tunnun. Kun
kylän koululla oli talvisodan kuusikymmenvuotisjuhlat,
piirsi Hilma muutamalla siveltimenvedolla akvarellin
Talvisotaan lähtö, jossa talonväki jättää hyvästit sota-
miehille. Pelkistynyt kuvaus valkoisella paperilla luo
järkyttävän tyhjyyden tunteen.

Hilman tauluissa on huolellisesti tutkitut vanhat rakennukset, joiden asiantuntija hän on. Ne edustavat pysyvyyttä, vaikka niitä niin harvassa säilyi Lapin sodasta. Lokan altaan alle jääneet vanhat pirtit ovat saaneet oman muistotaulunsa tuvan kunniapaikalle. Tauluissa metsätyöt, poronhoito, heinäkorjuu, pyykinpesut on kuvattu liikkuvan sielukkaasti vastakohtana rakennusten ikuisuudelle. Maalausten minimaalisuus luo runollisuutta: vanhat hevosrattaat kolisevat olemattomalla tiellä, jonka varrella sähkölangat tolppineen tekevät viivasuorat. Lapin polveileva horisontti soi Hilman maalauksissa, ja luonto on saanut hellän kuvauksen. Vaarat pilkahtelevat naiivin impressionistisesti tai vaikuttavasti, kuten teoksessa paikkakunnan nähtävyyden Korouoman kalliovyörymästä.

Luokkasen sukupolvimuseon hiljaisuudessa on menneisyyden työn ja arjen pyhyyttä, jonka ajattomuus on vihje tulevaisuudelle. ❄️

ITE LAPISSA 2012

Hurjat ukot ja akat -näyttely,
Kellokas, Äkäslompolo, 3.3.–25.4.

Lumiveistotyöpajat

- Kellokas, Äkäslompolo, 24–26.2.
- Ylläs Ski, Äkäslompolo, 5.–6.3.
- Sport Resort Ylläs, Ylläsjärvi, 5.–6.3.

Juhannusmorsian ja hääväki

-näyttely, Karesuvanto 22.6.–30.9.
Avajaisperformanssi
Reijo Kela ja työryhmä, 22.6. klo 18

ITE TITI-TYY -näyttely,

Aineen taidemuseo, Tornio, 27.9–18.11.

ITE LAPISSA 2013

ITE Tuntureilla -näyttely,

Rovaniemen taidemuseo,
Korundi, Rovaniemi 6.6.–8.9.

ITE Siidassa,

Siida, Inari, 18.6.–13.10.2013

**Tapahumakalenteri täydentyy
hankkeen kuluessa!**

Seuraa www.msl.fi ja muuta tiedotusta.

Lapin Ite-taiteen ja -taiteilijoiden kar-
toitus jatkuu koko hankkeen ajan koko
maakunnassa. Otamme ”ilmiantoja”
vastaan!

ITE LAPPIS 2012

Vilda ádját ja áhkut -čájáhus,
Kellokas, Äkäslompolo, 3.3.–25.4.

Muohtačuollanbargobájit

- Kellokas, Äkäslompolo, 24–26.2.
- Ylläs Ski, Äkäslompolo, 5.–6.3.
- Sport Resort Ylläs, Ylläsjärvi, 5.–6.3.

Mihcamarmoarsi ja headjaveahka

-čájáhus, Gárasavvon 22.6.–30.9.
Rahpanperformánsa
Reijo Kela ja bargojoavku, 22.6. klo 18

ITE TITI-TYY -čájáhus,

Aine dáiddamusea, Duortnus, 27.9–18.11.

ITE LAPPIS 2013

ITE Duoddariin -čájáhus,

Roavvenjárgga dáiddamusea,
Korundi, Roavvenjárga 6.6.–8.9.

ITE Siida,

Siida, Anár, 18.6.–13.10.2013

**Dáhpáhuskaleanddar dievasmuvvá
dađe mieldde go fidnu ovdána!**

Čuovo www.msl.fi ja eará dieđiheami.

Lappi Ite-dáidaga ja -dáiddáriid
kárten joatkašuvvá oppa fitnu áigge
miehtá eanagotti. Mii vuostáiváldit
”cavgilemiid”!

ITE LAPLAND 2012

Hurjat ukot ja akat -exhibition,
Kellokas, Äkäslompolo, 3.3.–25.4.

Snow sculpture workshops

- Kellokas, Äkäslompolo, 24–26.2.
- Ylläs Ski, Äkäslompolo, 5.–6.3.
- Sport Resort Ylläs, Ylläsjärvi, 5.–6.3.

Juhannusmorsian ja hääväki

-exhibition, Karesuvanto 22.6.–30.9.
Opening Performance
Reijo Kela ensemble, 22.6. klo 18

ITE TITI-TYY -exhibition,

Aine Art Museum, Tornio, 27.9–18.11.

ITE LAPLAND 2013

ITE Tuntureilla -exhibition,

Rovaniemi Art Museum,
Korundi, Rovaniemi 6.6.–8.9.

ITE Siida,

Siida, Inari, 18.6.–13.10.2013

**More events will be added during
the project!**

YHTEYSTIEDOT / OKTAVUODADIEĐUT

HANKKEEN JOHTAJA / FITNU HOAVDA

Liisa Heikkilä-Palo, liisa.heikkila-palo@msl.fi

HANKEKOORDINAATTORIT / FIDNOKOORDINÁHTORAT

Korinna Korsström-Magga, Ivalo, 044-568 1136, korinna.km@gmail.com

Esa Juntura, Tornio, 044-568 1135, esa.juntura@posti.talonetti.fi

Erika Palo, Kemi, 044-568 1134, erika.palo@palot.fi

AMANUENSSI / AMANUENSA

Elina Vuorimies, ITE-museo, 044-780 9478, elina.vuorimies@kokkola.fi

www.msl.fi

Teos: Timo Vattulainen.
Kuva: Veli Granö.

Toimittaja / Doaimmaheaddji: Lauri Oino
Ulkoasu ja taitto / Olggaldas hápmi ja doadjin: Marko Mäkinen
Julkaisija / Almmustuhtti: Maaseudun Sivistysliitto
Translation: Kirsti Knox / Jorgalus: Jouni A. Vest

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin